

CORPUS GLOSSARIORUM LATINORUM CATALONIAE.
I. ELS GLOSSARIS DE RIPOLL (I)

Jesús Alturo i Perucho
Universitat Autònoma de Barcelona

ABSTRACT:

This article follows the editions of J. Llauro and Ll. Nicolau d'Olwer about the Ripoll's glossaries, in order to make the Corpus Glossarium Latinorum Cataloniae. The author has yet published the oldest glossaries of Catalonia.

Dins el meu projecte d'editar tots els glossaris llatins medievals de Catalunya per tal d'arreglar el *Corpus glossarium Latinorum Cataloniae*¹, els de l'antic monestir de Ripoll mereixen, sens dubte, un lloc d'honor no sols per la seva riquesa sinó també pel seu interès². És sabut que, d'alguns d'aquests glossaris ripollencs, ja se n'han ocupat J. Llauro³, Ll. Nicolau d'Olwer⁴, J.M. Casas Homs⁵ i J. Millàs⁶, però la feina per fer encara és molta⁷. És per això que començaré des d'avui l'edició dels glos-

¹ D'alguns d'aquests glossaris, ja n'he anat donant compte en diversos articles. Vegeu J. ALTURO, «Fragment d'un epítom del *Glossarium Ansileubi* de la primera meitat del segle X», *Faventia*, 7/1 (1985), p. 75-86, + 1 lám.; «Fragments d'un glossari llatí basat en el *Liber glossarum*», *ibidem*, 9/1 (1987), p. 5-25; «El fragment de glossari contingut en el manuscrit París, Bibl. Nac. Lat. 2306», *Espacio, tiempo y forma*, Serie III, 3, 1990, p. 11-19, i, encara que no sigui d'origen català, cal assenyalar també pel seu interès «Le manuscrit 1038 de la Bibliothèque de l'Abbaye de Montserrat: un glossaire du VIIIe siècle», *Euphrosyne*, XVIII, 1990, p. 291-306.

² M.C. DIAZ y DIAZ, *Las primeras glosas hispánicas*, Universitat Autònoma de Barcelona 1978, p. 16.

³ J. LLAURÓ, «Los glosarios de Ripoll», *Analecta Sacra Tarraconensis*, III (1927), p. 331-389; *ibidem*, IV (1928), p. 271-341.

⁴ L. NICOLAU D'OLWER, «Un glossaire de Virgile et Juvénal», *Archivum Latinitatis Medii Aevi*, IV (1928), p. 104-113; «Les glossaires de Ripoll», *ibidem*, IV (1928), p. 138-152.

⁵ J.M. CASAS HOMS, «Vocabulari trilingüe del segle XI», dins *Miscellanea Biblica B. Ubach*, Montserrat 1954, p. 449-458.

⁶ J. MILLÀS, «Un antiguo glosario hispanohebraico con transcripciones pretiberienses», *Sefarad*, XXI (1961), p. 219-239, que estudia el mateix glossari que J.M. Casas Homs, però bé que només en la part hebraica.

⁷ J. MARTÍNEZ GAZQUEZ, en *Las glosas de contenido científico en los glosarios del siglo X del monasterio de Ripoll*, comunicació presentada al *Lateinische Kultur im X. Jahrhundert. I. Internationaler Mittellateiner Kongress*, Heidelberg 1988, ha acompanyat la seva exposició amb la transcripció de dos petits glossaris.

saris de Ripoll encara no publicats⁸ iniciant-la amb la *Glossa quarta* del manuscrit 74 d'aquell cenobi, un magnífic còdex de final del segle X⁹, que probablement és d'entorn de l'any 1000¹⁰, avui custodiat a l'Arxiu Reial de Barcelona. Donada l'extensió d'aquest glossari em limitaré a presentar en aquest primer lliurament l'edició dels lemmata començats per la lletra *A* i *B*, que completaré, si Déu vol, en successives ocasions dins les pàgines de Faventia fins a arribar, com he dit, a l'edició total, que lògicament haurà d'anar acompanyada d'un estudi preliminar i de l'indispensable *index verborum*. Avancem, però, des d'ara, que l'estructura dels lemmata començats per *A* i *B* manté l'ordre alfabètic des d'*abactor* fins a *annuaria (-li-)* i des de *Bactra* fins a *bustum*¹¹. Totes aquestes glosses puen del *Liber glossarum*, mentre que les que les precedeixen i continuen s'inspiren en d'altres fonts i sols tenen en comú el començ de la primera lletra, que en el model devien ser afegides amb posterioritat a les del *Liber glossarum*, glossari aquest del qual ja s'ha demostrat la seva circulació primerenca per Catalunya¹² com també la seva llarga pervivència a la nostra terra¹³.

En les poques esmenes que introduixo en el text em mostro el màxim de conservador possible i respecto la lectura original sempre que puc.

⁸ D'alguns dels ja publicats, particularment dels transcrits per J. Llauro, intentaré de donar-ne també les fonts.

⁹ M. MAYER, «La lexicografia latina en Catalunya», dins les *Actas del V Congreso Español de Estudios Clásicos*, Madrid 1978, p. 741-750.

¹⁰ Una anàlisi més detinguda dels aspectes paleogràfics i codicològics dels manuscrits de Ripoll la reservo per a l'estudi introductor del *Corpus*. Sobre la datació del ms. 74, al final exacte del segle X, crec que és significativa la datació de J.M. Casas, que el situa en el segle XI.

¹¹ Algunes excepcions en l'ordre alfabètic, com és ara *bibonator* seguit de *bibilonare*, només ho són en aparença, perquè la grafia correcta d'aquests mots és *bouinator* i *bubinare*, respectivament.

¹² J. ALTURO, «Fragment d'un epitom», cit., on presento una mostra antiquíssima d'un *Liber glossarum* d'origen català que en el moment de la publicació vaig suposar de la primera meitat del segle X i que ara, gràcies a estudis recents (Vegeu A.M. MUNDÓ i J. ALTURO, «La escritura de transición de la visigótica a la carolina en la Cataluña del siglo IX», dins les *Actas del VIII Congreso Internacional de Paleografía Latina*, celebrat a Madrid-Toledo el 1987, Madrid, 1990, p.131-138), crec que hom pot situar la data de la còpia d'aquest còdex, que seguia un model en escriptura visigòtica, al trencall dels segles IX-X.

¹³ Com ho prova un manuscrit escolar d'origen català, copiat també d'un model en escriptura visigòtica en el tercer quart del segle XII quan ja havien aparegut els glossaris italians de gran difusió. Vegeu al respecte J. ALTURO, «Fragments d'un glossari llatí» cit.

- 1 Aerarium: dicebatur antiquitus ubi condebatur pecunia publica, unde et stipendia confereba<n>tur militibus.
At<h>os: mons.
Auriga: rector currus.
Arpinum: o<p>pidum ubi natus est Cicero, unde et Arpinas dictus est.
- 5 Asbertus (-bestos): lapis qui semel accensus non extinguitur.
Anclo: perficio.
Ambages: circumitiones uel ambiguitates quibus agitur ut animus in quam partem se uertat ignorat (-ret).
Arripio: raptim et cum impetu rapio.
Apex: proprie lana qu<a>e ponebatur in su<m>mo pilleo, a[n]busiue su<m>mitas qu<a>elibet.
- 10 Augustus: ab augendo rem publicam dictus eo quod aufert rem, uel locus augurio consecratus, quem suo scilicet gustu aues sacrum ostendissent.
Anfractus: a recto deflexio.
Allido: cum inpetu ferio uel depono.
Anciie: scutum breue, quod fingitur temporibus Num<a>e c<a>elo lapsum.
Atrox: crudelis, asper, intractabilis.
- 15 Assiduus: ab assidendo.
<A>pl[a]justre: est ornamentum nauis. Solent siquidem mitti qu<a>edam res in nauis ornatus causa, non necessitatis. Usitate autem aplustre omnis armatura nauis a<p>pellatur, remi scilicet et cetera.
Admitto: applico.
Abiurare: est rem creditam periurio denegare.
Affatim: [h]abundantur (-ter).
- 20 Adulor: falso blandior. Cum rem siquidem

2. Gloss. V 549,15. // 5. Gloss. IV 5,4; V 625,4; Is. 16,4,4. // 6. Gloss. IV 309,25; V 560,49. // 7. Cf. Gloss. IV 309,2. // 13. Cf. Ansil. AN 76. // 16. Cf. Gloss. IV 207,16; V 167,21; V 440,40; Ansil. AP 110. // 18. Ansil. A 192. // 19. Ansil. AD 163 i AF 10. // 20. Gloss. V 657,1.

18. negare periurio *Ansil.*

	uituperabilem [a]job gratiam alicuius magni pendimus, adulari tunc dicimur.
Anquiro:	in circuitum qu<a>ero, id est circum qu<a>ero.
Ancisus:	in circuitu incisus.
Aeuitermus:	<a>et[t]ernus in <a>euo.
Allego:	offero.
25 Auersor:	detestor.
Adeo:	uerbum, pro suscipio interdum ponitur.
A<f>flictus:	ponitur aliquando pro flatu fulminis tactus.
Audomedon (Auto-):	nomen proprium aurig<a>e Achillis.
Ante:	pr<a>epositio, licet s<a>epe consequentia indicet, tamen nonnumquam tantum qu<a>e prius cogitabantur ostendat. Necesse est ut cogitata fiant cum ideo aliud interuenerit ne ea qu<a>e cogitata sunt fierent.
30 Apex:	est pilleum sutile quo sacerdotes gentiles utebantur, a<p>pellatus ab a[p]piendo, id est affirmando. Nam uirgula, qu<a>e in pilleo erat, conectabatur filo, quod fiebat ex lana.
Armill<a>e:	proprie uirorum sunt.
Arpagones:	sunt uicini.
Actuariae:	naues amplissim<a>e et agendis oneribus coaptat<a>e.
Alica:	genus obtimi (op-) tritici.
35 Ador:	similiter genus frumenti, unde componuntur placent<a>e satis congrue cum melle, oleo, adipe.
Acinacis (-ce):	gladius lingua Persarum.
Alueolum:	tabula aleatoria.
Attagena:	gallina rustica.
Aere paratus:	dicitur quisquis est pecunia emptus.
40 Ali[e]tes:	similes aquil<a>e aues, set (-d) maiores; minores uero uulture.
A[u]ctuarii:	antiqui scriptores.
Adaroes:	boleti species quod (quem) laporum (en-) quidam adtestantur.

24. Gloss. V 657,11. // 25. Gloss. V 658,6. Cf. Ansil. AV 127. // 26. Gloss. V 657,16. // 27. Gloss. V 657,29. // 28. Gloss. V 658,26. // 30. Ansil. AP 90. // 31. Cf. Ansil. AR 464. // 34. Cf. Ansil. AL 147. // 36. Cf. Gloss. IV 339,26. // 38. Gloss. IV 311,39.

28. Achillis aurigae Gloss. V. // 30. sutile quod... id est adligando... lana hostiae Ansil.

	Amultrum:	est fascinum, ab amulgendo, id est remouendo.
	Amula:	cibus ex lacte et medulla tritici.
45	Acerra:	uas turarium et urbs Campani<a>e eodem nomine dicta.
	Alea:	genus ludi ociosi (-tio-) qui fit inter duos.
	Abbadir (Abaddir):	genus lapidis, quem fingitur Saturnus deuorasse pro Ioue.
	Amasius:	qui ob turpitudinem amatur.
	Aqualiculus:	stomac<h>us.
50	Angiportus:	conpendiosa et rectio (erratio) aor (aut) uia qu<a>e ducit ad portum.
	Amabo:	uerbum defectiuum est, quod significat bladiensis affectum.
	Annales:	sunt libri gesta singulorum (-gu-) [est] continentes annorum. Proprie tamen annales sunt qu<a>e multo ante nos tempore fuerunt histori<a>e.
	Auernus:	lacus Itali<a>e et dicitur auernus quasi aornus, quod suo odore interficiat aues, uel quasi sine uerno, id est iocunditate aliqua. Per illum enim dicitur descensus est ad inferos. Est enim locus undique obsitus montibus rupibusque, in cuius fundo est lacus reus (-is) bituminatus indeque pessimus emanat odor.
	Accid[i]o:	t<a>edium pateor.
55	Aspensor[um]:	fastidio.
	Arpige (Harpyae):	aues, dict<a>e a rapiendo.
	A <m>bio:	muneribus gloriam uel honorem capto uel etiam circumeo, unde et ambitus, circuitus uel cupiditas honoris dicitur.
	Absurdum:	quod non debet audiri concinor, contracano.
	Arac<h>ne:	nomen femin<a>e.
60	Antrando:	ciuitas.
	Actutum:	celeriter.
	Ab<h>orret:	discordat.
	Arguo:	conuincio.

45. Cf. Gloss. IV 6,5. // 46. Cf. Gloss. V 424,21. // 47. Gloss. V 615,37. // 52. Cf. Gloss. IV 429,41. // 53. Cf. Gloss. IV 428,40. // 61. Cf. Gloss. IV 6,13.

47. fingitur *omit. Gloss. et add.* Ioue filio suo.

	<A>cer:	uehemens uel a[c]cutus.
65	Acer:	aceris arbor, unde acernum sedile legimus, id est ex acere.
	Asscisco (ads-):	adiungo, a<p>plico.
	Abacus:	mensa ubi calices ponuntur uel planatura capitellorum superior.
	Anceps:	dubius uel utraque parte acutus uel utriusque capud (-ut) habens.
	Antas:	proprium.
70	Abligurrio:	deuoro uel parum degustu (-to).
	Ango:	coartor, constringor, unde et angina morbus.
	Aggero:	cumulum fam (facio). Agger namque dicitur cumulus alicuius rei.
	Actor:	proprium uel defensor.
	Ars:	dicitur cognitio alicuius disciplin<a>e.
75	Aufero:	ab alico (-quo) fero.
	Aurifex:	opus ex auro faciens.
	Acherontis:	nomen fluuii infernalis. Lucretius in libro tercio (-ti-) (v. 978): «atque ea nimirum <quaecumque> Acheronta (-te) profundo». Pro [h]Acheronte in eodem (v. 984): «nec Titon (-tyon) uolucres ineunt Acheronte iacentem».
	An<h>elo:	desidero, interdum spiro.
	Audaces:	proprie dicuntur qui fortitudinem habent sine affectu.
80	Aescolapius:	nomen medici.
	Ambustus:	undique ustulatus.
	Angulus:	ubi linea a recto in alteram partem uertitur.
	Aactio (Aucto?):	adduco.
	Arrideo:	faueo, assensum pr<a>ebeo.
85	Armarium:	dictum ab armis. Arma enim sunt instrumenta quarumlibet artium.
	Assideo:	prope uel coram sedeo.
	Administro:	conmin<i>stro.
	Aspiro:	inspiro, siue ascendo uel accedo.
	Arx:	firmissimus locus urbis, id est capitolium.
90	Abdira:	nomen proprium uel Iuppiter.

64. Cf. Gloss. IV 477,9. // 67. Cf. Gloss. V 652,2. // 68. Cf. Gloss. IV 16,44. // 71. Cf. Gloss. V 439,54. // 78. Cf. Gloss. IV 243,5. // 80. Cf. Gloss. II 565,15. // 84. Cf. Gloss. IV 305,2; 404,39; V 346,17.

Abdomen:	pinguedo.
Aedna (Aet-):	mons Sicili<a>e.
Admetus:	nomen regis, cuius armenta pauit Apollo exutus diuinitate.
Abuti:	est interdum uti, iterdum male contra naturam uti.
95 Appello:	adtra<h>o.
Age:	hortandi aduerbium.
Adulari:	est blanda uel potius uana laude mulcere.
Arquitenens:	magnus Apollo, qui dicitur deus diuinationis.
Argiletum:	tractum est a quodam Argo qui in hospitio susceptus ab <H>ercule insidias ei molitus est, a quo pr<a>euentus, interemptus [h]ac sepultus, inde locus tumuli ipsius Argiletum a<p>pellatus est.
100 Alpheus:	nomen fluuii.
Alcon:	proprium.
Argia:	proprium femin<a>e.
Arimaspi[s]:	genus hominum qui cum griphys (grypis) bellum gerere solent. Lucanus in III (v. 281): «substringens Arimaspe comas; hinc fortis Arius».
Auiarium:	ubi aues sunt.
105 Anienus:	fluuius, unde et Virgilius posuit (G. 4, 369): «Aniena fluenta».
Aesquilinus:	ab Aesquilo monte.
Antesignanus:	qui ante signiferum incedit causa tutela<e>.
Aulestus (-tes):	proprium.
Acerra:	ciuitas.
110 Arduus:	difficilis uel excelsus.
Armatura:	armorum instructio (-ti-).
Acrimonia:	uigor animi uel corporis industria.
Acutela:	acumentum.
Aedilis:	a facilitate (facultate?) penetrandi facilis. Erat namque dignitas apud Romanos, quorum <a>edes omnibus iudicium qu<a>erentibus uel o<p>pressis patebant.
115 Assecula:	necessar<i>us minister et dicitur assecula qui aliquem sequatur causa lucri.

91. Cf. Gloss. III 487,4; 506,5; V 615,38. // 92. Gloss. IV 428,32. // 94. Cf. Gloss. V 43,15. // 96. Cf. Gloss. V 45,25. // 110. Cf. Gloss. IV 310,35. // 115. Cf. Ansil. AS 42.

Amens:	cuius mens non constat.
Auctio:	augmentum dicitur et uenditio.
Aesculus:	arbor glandifera ab esc[h]a dicta, unde et <a>esculetum.
Ador:	genus farris egregii, quod plantant[ur] dii.
120 An[c]xietas:	angustia mentis.
As:	XII uncias significat uel antiquum nummum.
Anulatus:	anulo ornatus.
Astutus:	naturali callens.
Arar:	fluuius, quem uulgo Segonnam nominant.
125 Anger:	cruciator.
Arctus:	Septemtrio.
Acus:	instrumentum sartorum.
Aluus:	proprie feminarum est.
Aiax:	proprium est.
130 Atax:	nomen proprium hominis barbari.
Aspergo:	commune, duorum (quod) significat aliquid quod aspergitur sicut aqua.
Aequiuocum:	<a>equalem uocem habens in diuersis actionibus.
Ab[b]aso:	infirma domus.
Amolior:	auffero, ut quidam dicunt, etiam depono significat. Lucanus in V (v. 354-355): «Heu, quantum Fortuna humeris iam deponere fessis/amolitur onus».
135 Adeo te:	ante te uenio.
Affinis:	cognatus, propinquus, uicinus.
Apricum:	a frigore remotum.
A secretis:	consiliarius, cui pr<a>e ceteris creditur, ille uidelicet qui intimus est in consilio.
A caliculis:	pincerna, a calice quem propinat sic uocatus.
140 Ab[h]actus:	ab [h]actu remotus.
Aborsus:	de medio ablatu est et raptus, unde et latrones ab[a]uctores dicuntur.
Abactor:	est fur iumentorum et pecorum.
Abanec (-net):	cinculum (-gu-) sacerdotale rotundum, polimita (-ly-) arte ex cocco, purpura, ia[c]cinct<h>oque contextum, ita ut flores et

117. Cf. Gloss. IV 484,51; Ansil. AV 20. // 118. Cf. Ansil. AE 301. // 120. Cf. Ansil. AN 532. // 126. Gloss. IV 20,35; 430,17. // 132 Cf. Ansil. AE 9. // 133. Gloss. IV 3,7; 201,6; 417,8; V 259,24; 343,22; 583,3; Ansil. AB 24. // 139. Cf. Gloss. V 615,20. // 140. Ansil. AB 6. // 142. Cf. Ansil. AB 11. // 143. Ansil. AB 17.

	gemm<a>e in eo uideantur distinct<a>e fore.
Abdicat:	repudiat, alienat, c[h]o<h>ibet.
145 <H>abena per b:	retinacula iumentorum uel lora.
Auena per u:	<h>erba.
A<s>beston:	lapis qui semel accensus non extinguitur.
Aballane (-be-):	dict<a>e sunt nuces <ab> Aballano (-be-), Campani<a>e oppido, ubi abundant.
Abiectare:	laccessire, maledicere.
150 Abiugat:	segregat, separat, discernit.
Ablegurrit (-bli-):	deurat siue parum gustat. Ablegurri<ti>o (-bli-) enim uoracitas dicitur.
Ablunda (Apluda):	palea.
Alluio:	inundatio.
Ab<h>orrens:	dissimile, dispar, diuersum uel discrepans.
155 Abnepos:	dicitur qui seiungitur a nepote. Est enim inter illum et nepotem pronepos.
Abnuere:	est recusare, abnegare, cui contrarium est annuere, dare uel concedere.
Abolere:	obliuisci, delere, neglegere.
Ab<h>orris (-rens):	scandalosus.
Ab[h]ortiuus:	eo quod non oriatur, set (-d) aboriatur et excidat.
160 Abrupta sanctio:	aperta[m] lex dicitur.
Abscidens:	abrupens. Virgil<i>us (G. 2, 23): «hi[n]c plantas tenero abscidens de corpore matrum».
Absictus (Apsyctos):	gemma nigra et ponderosa, distincta uenis rubentibus et calefacta igne VII ^{em} diebus calorem tenet.
Absilio:	discedo. Sta[c]tius (Th. 10, 374): «absiliunt nubes et fulgore claro astra patent».
Absolutum:	perfectum, manifestum.

144. Ansil. AB 32-34. // 145. Ansil. HA 10. // 146. Ansil. AV 110. // 147. Ansil. AB 68-69. // 148. Ansil. AB 63. // 149. Ansil. AB 109-116. // 150. Ansil. AB 186-191. // 151. Cf. Ansil. AB 206-207. // 152. Ansil. AE 216. // 153. Ansil. AB 219. // 154. Ansil. AB 277-280. // 155. Ansil. AB 228. // 156. Ansil. AB 236. // 157. Ansil. AB 247-249. // 158. Ansil. AB 289. // 159. Ansil. AB 291. // 160. Ansil. AB 326. // 161. Ansil. AB 336. // 162. Ansil. AB 349. // 163. Ansil. AB 351. // 164. Cf. Ansil. AB 365.

144. cohibet *omit.* Ansil. et *add.* expellit. // 147. lapis sine igne sed accensus Ansil. // 162. Haec excalefacta igni Ansil. // 163. Absiliunt: descendunt (discin?) Ansil.

165	Absonum:	absurdum, dissonum, dissimile.
	Absor<p>ta:	deuorata, deleta.
	Absterreo:	abitio (-cio), arceo, cohibeo, interdico.
	Abstitit:	longe stetit, desiit, restitit.
	Abstrusum:	abditum, obuelatum.
170	Absumere:	consumere uel finire.
	Absurdum:	inconueniens, stultus (-tum), indignus (-num).
	Apto:	conpono, pr<a>eparo.
	Aptus:	commodus, utilis, necessarius, idoneus.
	Apte:	conuenienter.
175	Ac<t>a:	am<o>enitas.
	Ac[h]ant<h>us:	herba <A>egiptia (-gyp-) semper frondens, spinis plena, flexili uirgulto, in cuius imitatione arte uestis ornatur[a], qu<a>e ac[h]ant<h>inia dicitur, et ac[h]ant<h>is dicta. Quidam dicunt genus esse flores crocei coloris, unde uestes inficiuntur, uel <h>erba qu<a>e apud Assirios (-sy-) nascitur.
	Accentus:	sonus productus, a cantu uocatus quia in ipso tantum producitur modulatio uocis.
	Accepto:	fero, promitto, polliceor, spondeo, confirmo.
	Acer:	uegetus, acutus, uehemens, crudelis, fortis.
180	Acerbi<ta>s:	prouintia (pro iniuria), malitia.
	Acidulus:	fons, unde et acidalia Veneris.
	Acid[al]ia:	t<a>edium animi siue indignatio.
	Acies:	acumen o[c]culorum uel ferri, et dicitur instructus ordo militum ad bellandum, eo quod ferro armatus sit et acumine gladiatorum.
	Ac[c]ip[i]enser:	genus est piscis ratu (-ro) inuentum, id est nobile.
185	Acetabulum:	quarta pars emin<a>e est, XII dragmas appendens et dimidiam.

165. Ansil. AB 374-375. // 166. Ansil. AB 383. // 167. Ansil. AB 395-402. // 168. Ansil. AB 422-424. // 169. Ansil. AB 428. // 170. Cf. Ansil. AB 451. // 171. Ansil. AB 456-459. // 172. Cf. Ansil. AB 469-470. // 173. Ansil. AB 484-487. // 174. Ansil. AB 471-475. // 175. Ansil. AC 8. // 176. Ansil. AC 23; Ansil. AC 19-20 i 22. // 177. Ansil. AC 71-72. // 178. Ansil. AC 80-81. // 179. Ansil. AC 89-91. // 181. Ansil. AC 157-158. // 182. Ansil. AC 160. // 183. Ansil. AC 175 i 177. // 184. Ansil. AC 205. // 185. Ansil. AC 228.

166. deleta *omit. Ansil.* // 176. flexibili *Ansil.* // 182. siue indignatio *omit. Ansil.* // 183. uel gladii *Ansil.*, eo quod ferro armatus sit et acumine gladiatorum *omit. Ansil.* // 185. et dimidiam *omit. Ansil.*

Aceruus:	cumulus.
Acerbus:	s<a>euus, crudelis, horribilis, iniuriosus.
Acitabulum:	quasi acitaferum, eo quod acidum ferat.
Accisus:	circumcisus.
190 <Acc>ola:	confinis uel alienus cultor, eo quod adueniens terram colat. Idem est et aduena.
Acene (-co-):	portus est Bitini<a>e (-thy-), qui prouentu[m] malorum graminum usque adeo celebris est ut noxias herbas aconitas illinc nominemus, unde et aconita uenenata, uel genus <h>erb<a>e uenenat<a>e dicitur.
Acredula:	Pro<g>nosticis (frag. 6): «et matutinos exercet acredula cantus».
Acrizimus (-crozy-):	panis leuiter fermentatus, quasi azimus.
A[u]ctor:	defensor, patronus, causidicus, aduocatus.
195 A[u]ctualia:	nomina sunt qu<a>e ab actu descendunt, ut «radix», «dux», «cursor», «nutrix», «orator».
Actuariae:	naues sunt qu<a>e uelis simul et remis aguntur.
Actum:	iter uicinale III ^{or} pedes latum que (-a) iumenta agi possunt uel quo pecus agi solet.
Actutum:	celeriter, statim, continuo.
Accubitum:	a cibo uocatum, quasi a<d> cibitum (-ba-) epularum.
200 Ac ueluti:	quasi, quemadmodum, sicuti.
Accusator:	uocatus quasi adcausator, quia ad causam uocat eum quem a<p>pellat.
Adactus:	conclusus, co[h]actus.
Ad altuaria (alta atria):	usque ad altam domus partem.
Accommodare:	est aptare, ut (Virg. 2, 393): «laterique Argium accommodat ensem».

186. Ansil. AC 127. // 187. Ansil. AC 115-122. // 188. Ansil. AC 227. // 189. Ansil. AC 226. // 190. Ansil. AC 250 i AC 254. // 191. Ansil. AC 258; Ansil. AC 259-260. // 192. Ansil. AC 271. // 193. Ansil. AC 289. // 194. Ansil. AC 322. // 195. Ansil. AC 328. // 196. Ansil. AC 330. // 197. Ansil. AC 334; Ansil. AC 335. // 198. Ansil. AC 339. // 199. Ansil. AC 345. // 200. Ansil. AC 348-349. // 201. Ansil. AC 387. // 202. Ansil. AD 1 i AD 2 bis. // 203. Ansil. AD 3. // 204. Ansil. AD 49.

188. acetorum et acetum *Ansil.* eo *omit. Ansil.* // 190. uicinus *Ansil.* Idem est et aduena *omit. Ansil.* // 191. aconita illinc *Ansil.* // 193. quasi acrozymus *Ansil.* // 195. radix *omit. Ansil. et add. rex.* // 198. celeriter *omit. Ansil.* // 202. conpulsus *Ansil.*

205	Adeo:	adgredior, inuoco, attempto.
	Adfinis:	proximus, propincus (-quus) uel cucinus (uici-).
	Adfitior (-ci-):	consumor, maceror.
	Agglitiatum (adcliu-):	oblicuum, curuum.
	Agglomerant:	aggregant.
210	Aggredior:	incipio, ad<h>ibeo, adiungo.
	A[d]dicator (-gor):	compellor, nequor (-cor).
	Allabitor:	adclinat, accurrit.
	Alluo:	perfuno.
	Alluies:	locus cenosus uel humidus siue morbidus.
215	Alluuio:	inundatio sordium.
	Alluuium:	consumptio riparum ex aquis.
	Ad manum posita:	clara, perspicua, manifesta.
	Adnigrati:	prostrati, subacit (-acti), capti, necati, occisi.
	Adnitor:	intendo, immineo, iugeo, conor.
220	Annue:	faue, aspira, pr<a>esta.
	Adoptio:	adfil<i>atio.
	Adoleuit:	uerbum est quod significat creuit. Adoleo enim est cresco.
	Adoleo:	etiam sacrifico uel incendo.
	Adonai:	nomen Dei, quod generaliter interpretatur Dominus, quod dominetur creatur<a>e cunct<a>e.
225	Adoro:	ueneror, su<p>plico.
	Adcrea (Ado-):	laus bellica.
	Adoria:	gloria uel bona fama.
	Atqui:	certe.
	Arrogans:	superbus, eo quod multum rogetur et semper fastidiosus sit.
230	Adrogenica (Androgynaeca):	<h>erbafroditus (-ma-).

205. Ansil. AD 97-102. // 206. Ansil. AD 202. // 207. Ansil. AD 194. // 208. Ansil. AD 231. // 209. Ansil. AD 233. // 210. Ansil. AD 240. // 211. Ansil. AD 281. // 212. Ansil. AD 386. // 213. Ansil. AD 412. // 214. Ansil. AD 416-417. // 215. Ansil. AB 219 i AD 418. // 216. Ansil. AD 421. // 217. Ansil. AD 424-426. // 218. Ansil. AD 481-484. // 219. Ansil. AD 485-488. // 220. Ansil. AD 501-502. // 221. Ansil. AD 512. // 222. Ansil. AD 539. // 223. Ansil. AD 534. // 224. Ansil. AD 541. // 225. Ansil. AD 550. // 226. Ansil. AD 561. // 227. Ansil. AD 570. // 228. Cf. Ansil. AD 624. // 229. Ansil. AD 644. // 230. Ansil. AD 657.

206. uel uicinus *omit. Ansil.* // 207. taedio *add. Ansil. et omit. maceror.* // 210. adhibeo, adiungo *omit. Ansil. et add. arripio uel.* // 211. necor *omit. Ansil.* // 212. adclinat *omit. Ansil. et add. aduolat.* // 214. morbus (humidus) *Ansil.* // 222. creuit significat *Ansil.* // 223. Adolet: sacrificium incendit *Ansil.* // 229. et ille *Ansil.*

Assentatur:	adulatur, blancitur (-di-), palpat, ancillatur, famulatur.
Assenti<a>e:	assentationes, id est consensiones ut si<quis> tibi de aliqua re dicat et tu illi assentias, ipsa res assenti<a>e nuncupatur.
Astipulatur:	attestatur.
Attaminat:	usurpat uel inquinat.
235 Attonitus:	stupefactus, intentus, tritus, consternatus.
Adulterium:	est coniugalis tori inquinamentum.
Aduncis:	curuis.
[A]elementum:	est uniuscuiusque rei initium, a quo sumitur incrementum et a quo resoluitur.
[A]em<m>aus:	nomen quoddam (cuius-) castelli, nunc ciuitas, qu<a>e Nicopolis dicitur.
240 [A]enormis:	dicitur eo quod mensuram et formam existat (-cedat).
[A]eoos:	Auralis (Aurora uel) Lucifer, interdum et pro sole accipitur, ut apud poetas.
[A]epulae:	ab opulentia rerum dict<a>e. [A]epul<a>e autem simplices in duo necessaria diuiduntur, in panem et uinum, et in duo superflua, qu<a>e terra et mari uescendi causa exquiruntur. Dapes autem regum sunt, epulae [autem] priuatorum.
Aequora:	maria campi diffusi, ab eo quod <a>equales sint.
Aerumna:	miseria, infelicitas. Aerumnosus a rumine dicitur quod per inopiam miser factus esuriat et siciat (-ti-).
245 Aether:	est inanitas plurimum habens permixtum raritatis quam cetera elementa.
[A]esca:	dicta quia eam os capit.
[A]escaurus:	piscis, dictus eo quod solus [a]escas

231. *Ansil.* AD 696-699. // 232. *Ansil.* AD 700. // 233. *Ansil.* AD 750. // 234. *Ansil.* AD 787. // 235. *Ansil.* AD 827-832. // 236. *Ansil.* AD 939. // 237. *Ansil.* AD 954. // 238. *Ansil.* AE 111. // 239. *Ansil.* AE 116. // 240. *Ansil.* AE 160. // 241. *Ansil.* AE 175. // 242. *Ansil.* AE 183. // 243. *Ansil.* AE 239. // 244. *Ansil.* AE 274; AE 280-282 i AE 284. // 246. *Ansil.* AE 294. // 247. *Ansil.* AE 297.

232. *consensio... ipsae res... nuncupantur Ansil.* // 237. *naribus add. Ansil.* // 240. *normam et mensuram Ansil.* // 241. *ponitur Ansil.* // 242. *panem et uinum, et duo superflua... exquirunt Ansil.* // 243. *aut campi Ansil.* // 244. *dictus Ansil.* // 247. *escam... caput inserere... ictibus crebris laxare fores Ansil.*

- ruminare perhibetur. Denique alii pisces <non> ruminant. Tradunt autem hunc ingeniosum esse; namque inclusum nas<s>is non fronte erumpere nec infestus (-tis) uiminibus capud (-put) inferre, set (-d) a[d]uersum caud<a>e [h]ictibus laxara (-re) foras atque ita retrorsum redire; quem luctatum eius si forte alius esca[u]rus extrinsecus uideat, adprehensa mordicus cauda[m] adiuuare nisus erumpentis.
- Aescolapius: Apollinis filius, deus paganorum qui medicin<a>e artem laude uel opere adimpleuit.
- Aesculus: arboris nomen est glandifer<a>e, ab esca dicta quod ante usum frumenti h<a>ec arbor mortalibus uictum pr<a>ebe<b>at.
- 250 Aestimatio: duobus modis poni solet in scripturis. Dicitur enim <a>estimare siue qui aliquid putat esse quod non est siue qui certissime scit esse quod est.
- Aethera: generis feminini, est locus in quo sidera sunt, unde et <a>et<h>[e]r[e]a dicimus. Ceterum <a>ether generis <masculini> super c<a>elos ign[a]eae inuisibilisque natur<a>e, quem quidam magnum deum uel eius regnum dicunt.
- Aeuitas: potest dici, set (-d) rarum est. In usu magis perpetuita[ti]s aud (-t) aeternita[ti]s dicitur.
- Aet<h>iopes: dicti a filio Cam, qui uocatus est Chus, ex quo originem trahunt. Chus enim <H>ebraica lingua Aet<h>iops interpretatur.
- Afor (-phorus): pisciculus breuis est, qui propter exiguitatem <h>amo capi non potest.
- 255 A<f>furuallui (-furci-): surru, labefactui, concussi.
- Agagula: conciliator, id est leno.

248. Ansil. AE 298. // 249. Ansil. AE 303. // 250. Ansil. AE 313. // 251. Ansil. AE 364. // 252. Ansil. AE 392. // 253. Ansil. AE 408. // 254. Ansil. AF 98. // 255. Ansil. AF 117. // 256. Ansil. AG 2.

248. ampliavit *Ansil.* // 249. glandariae... uictum mortalibus *Ansil.* // 251. unde aethra siderea dicimus... supra... deum magnum *Ansil.* // 254. breuis *omit. Ansil.*

Agaricum:	<radix> uitis albae.
Ager:	dicitur eo quod in eo agatur aliquid.
Agitator:	uentilator, gubernator, uerberator, ab agendo dicitur, id est et aurigae.
260 Agmen:	dicitur cum exercitus iter esset (facit), ab agendo uocatus (-tum), in (id est) eundo, quod <in> longitudine directum est, quale[s] solet esse cum exercitus procedit e portis. Quicquid fuerit aliud, abusiue dicitur.
Amia<n>ton:	lapis.
Aiontos (Amian-):	a<p>pellatur a ueteribus eo quod, si ex ipso uestis fuerit contexta, contra ignem resistat et igni imposita non ardeat, set (-d) splendore accepto nitescat; et est scissi aluminis similis, ueneficii<s> resistens omnibus, specialiter magis.
Alarica (Fal-):	hasta uehemens trium angulorum ferrum habens.
Al<a>e:	in exercitu XXX equites esse dicuntur. Al<a>e autem ob hoc equites dicti, quia tegunt pedites alarum uice.
265 Allec:	pisciculus, quem uulgo lottam dicunt, ad liquorae (-rem) salsamentorum idoneus, unde et nuncupatur.
Alioqui<n>:	quod si non.
Alipedes:	equi ueloces uel lederes (cele-) pedibus.
Alma:	mons apud Sirmium, quem probus imperator uineis conseruit et prouincialibus colendum dedit.
Aloa:	in India atque Arabia gignitur, arbor suauissimi (-aui-) odoris ac su<m>mi. Denique lignum ipsius uice timiamatum (thy-) altaribus adoletur, unde et nomen traxisse uidetur.

257. Ansil. AG 12. // 258. Ansil. AG 66. // 259. Ansil. AG 113-114. // 260. Ansil. AG 126. // 261. Ansil. AM 181. // 262. Ansil. AM 182. // 263. Ansil. AL 38. // 264. Ansil. AL 89. // 265. Ansil. AL 98. // 266. Ansil. AL 203-208. // 267. Ansil. AL 216-217. // 268. Ansil. AL 258. // 269. Ansil. AL 270.

259. id est et aurigae omit. Ansil. // 260. Plautus (Most. 562): «Quo te agis?». Ipse est enim exercitus ambulans. Nam agmen dicitur *add. Ansil.*; portis procedit *Ansil.* // 262. appellatus... magorum *Ansil.* // 264. equites ob hoc *Ansil.* // 265. quem uulgo lottam dicunt *omit. Ansil.*; nuncupatus *Ansil.* // 269. odoris suauissimi... creditur *Ansil.*

270 Aloen:	<h>erba amarissima succus.
Alpes:	lingua Gallorum alti montes uocantur.
Altanus:	flatus qui in pelago est, per diriuationem (de-) ab alto, id est mari, uocatus. Nam altus (-ter) est flatus in ripis quem dicimus auram; nam aura est in terra.
Alt<ha>ea:	uel malua siluatica nascitur ubique in locis multis, dicta quod in altum surgat.
Altercatio:	utriusque partis intentio.
275 Altriplicem:	duplicem, dolosum.
Alucinatio:	lucis alienatio.
Alueum:	dictum quod in eo ablutionem fieri solitum sit. Idem et labrum a lauatione uocatum.
Alumnus:	ab alendo uocatus, licet et qui alit et qui alitur alumnus dici possit, id est et qui nutrit et qui nutritur, sed melius tamen qui nutrit<ur>.
Aluus:	dictus eo quod in eum quasi in alueo hominis humor cibo promixtus (per-) defluat [h]ac ducat et inen[n]arrabili modo ciborum suco uniuersum corpus quasi e latere uicinas irrigando adimplet siue alueum uocatum quod abluatur, id est purgetur, ex ipso enim sordes stercorem defluunt.
280 Amma:	auis nocturna, ab amando paruulos dicta, [a]unde et lac pr<a>ebere fertur nascentibus. Haec auis a plerisque <s>trix dicitur ab stridore damans (cla-).
Amandata:	extra mandata. Amandari enim extra mandari est, quod proprie ad hominem re[f]fertur, ut si <quis> suum releget aut in longinquo (-qua) transmittat.
Amaracus:	genus floris, unde et amaracinum ung<u>-entum fit. Item amaracus <h>erba aptissima

270. Ansil. AL 271. // 271. Ansil. AL 282. // 272. Ansil. AL 293. // 273. Ansil. AL 303-304. // 274. Ansil. AL 320. // 275. Ansil. AL 373. // 276. Ansil. AL 395. // 277. Ansil. AL 404. // 278. Ansil. AL 409. // 279. Ansil. AL 422. // 280. Ansil. AM 1-2. // 281. Ansil. AM 16. // 282. Ansil. AM 20-22.

270. amarissimi *Ansil.* // 272. diximus... terrae est *Ansil.* // 273. labatione *Ansil.* // 278. potest *Ansil.* // 279. dictus eo quod in eum quasi in alueo hominis humor cibo permixtus defluat ac ducat et inenarrabili modo ciborum suco uniuersum corpus quasi e latere uicinas irrigando adimplet, siue *omit. Ansil.* // 282. Unde nunc *Ansil.*

	ung <u><u></u> entis, unde et nomen traxit. Hanc (hunc) Gr<a>eci sansuc<h>um (somp-) uocant ung<u>entum, ab inuentore uocatum. Nam quidam tradunt regium quendam puerum Amar<ac>um nominum (-ne) quamplura (com-) ung<u>entorum genera fer[ij]entem casu prolapsum esse, et maiorem ex co<m>mixtione odorem creasse. Unde et nunc optima ung<u>enta amaritana (-racina) dicuntur.
Amarina (-er-):	genus uirgulti amari.
Amarus:	a sapore translatum nomen habet. Est enim insuauis nec nouit quemquam ad consortium suum aliqua inuitare dulcedine.
285 Amb<act>i:	serui.
Ambire:	est honorum gradus uel ordines potestatum appetere.
Ambitus:	est inter uicinatorum artificia (aedi-) locus, duorum pedum et semipedis ad circumeundi facultatum relictum (-tus), ab ambulando dictus.
Ambro:	luxuriosus, profusus, consumptor siue deuorator hominum.
Albulacrum (Am-):	spacium (-ti-) ambulandi.
290 A[e]mendat:	effugiat aut longe mittit.
Amentum:	uinculum est iaculorum <h>astilium, qui mediis <h>astis aptatur, et inde amentum quod media <h>asta religetur (-ga-) ut iaculetur.
Ameri[n]a retinacula:	iumen (ui-) ab urbe Ameri[n]a, ubi plurimum nascitur.
Amphitrita (-te):	est dea maris, matrona Neptuni.
Amison:	ciuitas Ponti nobilissima.
295 Amnis:	fluuius est nemore et fontibus redimitus et ex ipsa amoenitate amnis uocatus.
Amurca:	f<a>ex olei.

283. Ansil. AM 26. // 284. Ansil. AM 36. // 285. Ansil. AM 60. // 286. Ansil. AM 80. // 287. Ansil. AM 98. // 288. Ansil. AM 102-106. // 289. Ansil. AM 118. // 290. Ansil. AM 133. // 291. Ansil. AM 152. // 292. Ansil. AM 161. // 293. Ansil. AM 177. // 294. Ansil. AM 231. // 295. Ansil. AM 254. // 296. Ansil. AM 349.

287. et ab *Ansil.* // 290. uel extra commendat *add. Ansil.* // 295. ac frondibus *Ansil.*

Anc<h>usa:	<h>erba, cuius radix contrita digitos inficit. Est enim colore sanguineo, unde ea[m] pictores ad purpuram effigiendam (-ci-) usi sunt.
Ancras:	conualles aut arborum (-uo-) interualla.
Anediosus (Ace-):	t<a>ediosus.
300 Angina:	glandona (-dula).
Animale:	uocabulum gentile, et co<m>mune omnium habentium animum.
Anima:	est qua uiuimus, animus quo sapimus et sentimus.
Anquina:	funis nauis est, quo ad malum antenna constringitur. De qua Cinna (5): «Atque anquina regat stabilem fortissima cursu<m>».
Antela:	quasi antesella[m], et post[t]ela quasi postsella[m].
305 Antelibanus:	id est contra Libanum. Antelibanus autem uocatur ea pars qu<a>e[m] super Libanum montem orientalem plagam respicit.
Antes:	extremi ordines uin[nae]ae (-nearum) uel arborum siue anguli. Virgilius (G. 2, 417): «Iam canit effectos extremos (-us) uinitor antes».
Antestatus:	testis est primus in testamento iuris.
Antica:	pars templi erat qu<a>e respiciebat ab (ad) ortu<m>.
Antipedes (-pod-):	genus monstri in Libia (-by-) plantas uersas habens post crura et octono<s> digitos in plantis.
310 Antiquarii:	idem et librarii sunt, qui et noua scribunt et uetera. Antiquarii tantu<m>modo uetera, unde et nomen sumpserunt.
Antrum:	specum.

297. Ansil. AN 105. // 298. Ansil. AN 102. // 299. Ansil. AN 118. // 300. Ansil. AN 143. // 301. Cf. Ansil. AN 213. // 302. Ansil. AN 231. // 303. Ansil. AN 316. // 304. Ansil. AN 360. // 305. Ansil. AN 365. // 306. Ansil. AN 398-399. // 307. Ansil. AN 402. // 308. Ansil. AN 410. // 309. Ansil. AN 434. // 310. Ansil. AN 451. // 311. Ansil. AN 495.

297. unde etiam pictoribus... usui est *Ansil.* // 302. sentimus et sapimus *Ansil.* // 304. sicut et *Ansil.* // 305. ad orientalem plagam *Ansil.* // 306. siue *Ansil.*; siue anguli *omit. Ansil. et add. capita ordinum uinearum summa.* // 308. erat apud antiquos *Ansil.* // 309. habent *Ansil.*; genus monstri *omit. Ansil.*

Annularia (-li-):	opera singulorum annorum.
A[r]tellanorum:	ludicra dicuntur ab auctore At[h]ellano, qui ea adinuenit, unde et atellani uocantur eius imitatores. Sunt autem turpia et inhonesta ioca.
Agatos (-so?):	dom<estic>us.
315 Allego:	legatione fungor.
Aporior:	laboror.
Aporiamur:	blasphemamur ab omnibus prauis.

- B -

1 Bona:	a<p>pellabantur substanti<a>e ingenuorum.
Balanus:	<h>erba qu<a>e uulgo maurella dicitur.
Bilis:	c<h>ole<r>a rubea.
Bardus:	stultus, ineptus.
5 Birr<h>ia (By-):	nomen proprium.
Bebria:	ciuitas, unde Bebriacus.
Bacc<h>a:	insaniens, a Bacc<h>o, id est uino.
Bubo:	auis.
Beuer (-ber):	animal.
10 Bocc<h>us:	rex Maurorum.
Beritus (-ry-):	nomen loci.
Bactra:	regio.
[Ba]ca<p>ulus:	in quo mortui efferuntur.
Ba<c>char:	genus <h>erb<a>e iocundi floris et odoris qu<a>e arceat fascinum.
15 Bac<ch>analia:	bac<ch>aciones (-ti-), id est uerba furentia.
Bacc<h>atur:	furit, discurrit cum ira.
Bactra:	urbs Persarum.
Bactrus:	fluuus orientis a rege Bactro uocatus fertur, a quo et Bactriani et urbs eorum.
Baculus:	a Bactio (-co) repertore uitis fertur inuitus (-uen-), quo[d] <h>omines moti uino

312. Ansil. AN 504. // 313. Cf. Ansil. AT 6. // 314. Ansil. AG 14. // 3. Ansil. BI 91. // 4. Ansil. BA 159. // 8. Ansil. BU 3. // 10. Ansil. BO 20. // 12. Cf. Ansil. BA 41. // 13. Ansil. BA 19. // 14. Ansil. BA 20. // 15. Ansil. BA 17. // 16. Ansil. BA 28. // 17. Ansil. BA 39. // 18. Ansil. BA 40. // 19. Ansil. BA 47.

8. ominosa *add.* Ansil. // 14. floris iocundi... arceat Ansil. // 15. bacchationes uel furores Ansil. // 19. bacillum per diminutionem Ansil.

- innitum (-terentur). Sicut autem a Bacco baculus, ita a baculo bacillus per briuationem (breuia-).
- 20 Badium: equum antiqui dicebant [a] uadium, quod inter cetera animalia fortius uadat. Ipse est et spauix (-dix), quem fenitatum (phoenica-) uocant, et dictum (-tus) spauix (-dix) a calore (co-) palm<a>e, quam Siculi spaucam (-di-) uocant.
- Baias: portus ueteres a baiulandis mercibus, illa declinatione a baia baias, ut a familia familias.
- Balaustion: hoc est gentifolia (cen-), hanc <h>erbam Achilles adinuenit. Puluis f[oli]olorum eius omnia uulnera antiqua et sinuosa curat.
- Balbus: a balando potius quam a loquendo dictus. Verba enim non explicat.
- Basium: dicimus quod uxori damus, sauium quod scorto, osculum amico. Item basium est blanditi<a>e, sauium uoluptatis. Quod ita quidam uersibus distinxit:
«Basia coniugibus, set (-d) et oscula dantur anicis (-mi-). /Sauia lasciuus miscentur grata labellis».
- 25 Beatus: quasi bene auctus, scilicet ab <h>abendo quod uelit et nichil paciendo (-ti-) quod nolit. Ille autem uere est beatus qui omnia uult bona et nichil uult mali; ex his duobus homo beatus efficitur.
- Bellona: mater matris (Martis), dea paganorum a bello nominata.
- Belua: bestia marina, inmanis.
- Benignus: est uir sponte ad benefaciendum paratus et dulcis alloquio.
- Beniuolus: qui bene uult.
- 30 Boglos<s>a (Bu-): <h>erba a Gr<a>ecis dicta, eo quod folia

20. Ansil. BA 53. // 21. Ansil. BA 61. // 22. Ansil. BA 80. // 23. Ansil. BA 86. // 24. Ansil. BA 197. // 25. Ansil. BE 15. // 26. Ansil. BE 65-66. // 27. Ansil. BE 74. // 28. Ansil. BE 145. // 29. Ansil. BE 147. // 30. Ansil. BO 31.

20. Badium antiqui uadium dicebant *Ansil.* // 23. quam loquendo *Ansil.* // 24. Quod quidam etiam uersibus his *Ansil.* // 25. uellet... nollet... beatus est qui et habet omnia quae... male. Ex his enim... beatus homo *Ansil.* // 30. ad modum *Ansil.*

- asperrima in modum lingu<a>e bouis habeat. Qu<a>e [ni]mirum in modum ob sapientiam nutriendam uino infundenda a ueteribus memoratur. Conuiuii quoque hilaritate<m> [in]pr<a>ebere fertur; pro olere etiam sumitur. Idem boglossa (bu-) h<a>ec est lingua bouina, id est si bissone re[f]fertur quod <ha>ec <h>erba in uino pota hilaritatem prouocat. Nascitur in locis cultis et sab<u>losis.
- Bombix (-byx): frondium uermis, ex cuius textura bombicinum (-by-) conficitur. A<p>pellatur autem hoc nomine eo quod euacuetur dum fila generat et aer solus in eo remaneat.
- Borborigmon (-ryg-): sonus turbidus. Gr<a>ecum est.
- <B>oreas: uentus Aquilo.
- Brac<a>e: dict<a>e quod breues sint et uerecunda corporis his uelentur. Idem et feminalia eo quod femora tegant.
- 35 Brachia: a fortitudine nominata. In brachiis enim tori lacertorum sunt et insigne masculorum robur existunt (-tit). In his sunt t[h]ori, id est masculi (mus-); et dicti tori quia illic uiscera torqui uideantur.
- Bra<s>sica: genus oleris. Idem et citocotia (-ci-).
- <B>ra<t>tea: tenuissima auri lammina.
- Bruma: Gr<a>ece [a]jedacitas a<p>pellatur, unde et inbrumari dicuntur quibus fastidium est ciborum.
- Bruma: gelu.
- 40 Brutus: dictus quasi obrutus, quia sensu caret. Est enim sine ratione, sine prudentia, stolidus, hebes, indoci<lis>.
- Bubo: a sono uocis compositum nomen habet, auis feralis, honorata (onusta) quidem plumis, set

31. Ansil. BO 37. // 32. Ansil. BO 78ter. // 33. Ansil. BO 80. // 34. Ansil. BR 6. // 35. Ansil. BR 9. // 36. Ansil. BR 22. // 37. Ansil. BR 26. // 38. Ansil. BR 58. // 39. Ansil. BR 55. // 40. Ansil. BR 71, BR 65-70. // 41. Ansil. BU 5.

31. Appellatus... ab eo *Ansil.* // 34. sint breues *Ansil.* // 35. enim Graece graue et forte significatur *add. Ansil.*; musculorum... Hi sunt... quod... torta *Ansil.* // 39. gelum *Ansil.* // 41. in sepulcris die... et semper... significare *Ansil.*

- (-d) graui[s] semper dedenda (-tenta) pigritia, in speluncis die noctuque uersatur, semper commorans in cauernis. De qua Ouidius (Met. 5, 549):
«Set aque (Foedaque) fit uolucris uentura (-ri) nuncia (-ti-) luctus, /ignauus bubo dirum mortalibus omen».
Denique apud augures malum portendere fertur. Nam cum in urbe[m] uisa fuerit, solitudinem significari dicunt.
- Bucefalon (-pha-): ciuitas Indi<a>e, quam Alexander Magnus deuicto Foro rege condidit et nomin[a]e [a]eque sui ita uocari pr<a>cepit.
- Buptalimum (-thalcon): <h>erba florem habens croceum, o[c]culis similem; unde et a Gr<a>egis (-cis) nomen accepit. Est autem caule molle, foliis coriandri similibus. Nascitur iuxta muros ciuitatis.
- Bucina: est tuba qua signum datur in hostem, dicta a uo<ce>, qua<si> uocina.
- 45 Bigens: duabus gentibus natus.
Biger<r>a (-ce-): uestis.
Bilibris: sextarius bis assumptus.
Bilis: humor fellis.
Bilis: dicitur quod sit semper tristis, ab humore nigro qui bilis uocatur.
- 50 Bimatur (-na-): duplicatur.
Biot<h>anatus: bis mortuus. T<h>anatus enim Gr<a>ece dicitur mor[tu]s.
- Bipennis: dicitur quod ex utraque parte <habeat acutam aciem, quasi duas pinnas>.
- Birimes (-re-): naues sunt habentes [f]remorum ordinem geminum, sic et triremes et quatri<re>mes (-dri-) trium et IIII^{or} ordinum.
- Byrrus (Bir-): uestis a Gr<a>eco uocabulam (-lum) trahit. Illi enim birrum <bibrum> dicunt.

42. Ansil. BU 10. // 43. Ansil. BU 6. // 44. Ansil. BU 20. // 45. Ansil. BI 80. // 46. Ansil. BI 81. // 47. Ansil. BI 85. // 48. Ansil. BI 91. // 49. Ansil. BI 92. // 50. Ansil. BI 100. // 51. Ansil. BI 106. // 52. Ansil. BI 117. // 53. Ansil. BI 122. // 54. Ansil. BI 130.

43. habet... oculo... ciuitatum *Ansil.* // 45. de duabus *Ansil.* // 46. guffa, id est uillata *add. Ansil.* // 51. Graeco sermone mors dicitur *Ansil.* // 53. sic et *omit. Ansil.*

- 55 Bisiltes (-sulcis): porcus fissis unguis.
 Bissus (Bys-): genus quoddam lini nimium candidi et mollissimi, quod Graeci papaton uocant. Quidam dicunt genus esse serici grossioris pariter et forcioris (-ti-).
 Blan[di]dus: suauis.
 Blasphemia: detraccio (-ti-).
 Blatta: purpura.
 60 Blattae: a calore (co-) nuncupatae, siquidem et comprehensae manum tingunt, unde et blatteum colorem dicunt. Hoc autem animal lucem uidere <non> patitur, per noctem enim tantum ambula[n]t.
 Blatterare: corrupte et perperam rem loqui.
 Boa: animal est quod ualde persequitur boues, unde et nomen habet.
 Boas: anguis Italiae immensa mole, persequitur greces (-gues) armentorum et bubulos (-ba). uehemens robustus (robur), interdum genus serpentis.
 Boba (-ua):
 65 Bobinare (-uinari): conuitiare (-ci-) et clamare.
 Bibonator (Boui-): tri[c]cosus et inconstans.
 Bibillionare (Bubina-): sanguine inquinari (-re). Bibinarium (Bu-) autem est sanguis qui mulieribus menstruis uenit.
 Bibiones: sunt qui in uino nascuntur, quos uulgo musciones (-ti-) appellant a musto, unde Afrintus (Afranius) (407):
 «Cum ad me expectasset (spectas et) fabulare inspiciis (incipis), /ex [h]ore in o[c]culis tuis biones inclinant (inuolant)».
 Bifera (-uira): secunda coniunx.
 70 Bullae: ornamenta regalium puerorum uel equorum uel camelorum, dictae quod sint similes

55. Ansil. BI 134. // 56. Ansil. BI 148-149. // 57. Ansil. BL 1. // 58. Ansil. BL 11. // 59. Ansil. BL 14. // 60. Ansil. BL 17. // 61. Ansil. BL 21. // 62. Ansil. BO 3. // 63. Ansil. BO 4. // 64. Ansil. BO 12. // 65. Ansil. BO 15. // 66. Ansil. BO 16. // 67. Ansil. BU 7-7^a. // 68. Ansil. BI 9. // 69. Ansil. BI 66. // 70. Ansil. BU 33-34.

56. papaten *Ansil.* // 57. Blandae *Ansil.* // 60. contrarium muscae, nam musca lucipeta, et blatta lucifuga est *add. Ansil.* // 61. ut non magis fari siccus quam ebrus delirare credatur *add. Ansil.* // 65. et *omit. Ansil.* // 68. a musto appellant. Unde et *Ansil.* // 70. similes sint *Ansil.*

	rotunditate bullis qui (quae) in aqua uento inflantur.
Bumasta:	genus est uitis. Virgilius (G. 2, 102): «et <t>[h]umidis, bumasta (-te) racemis».
<B>urdo:	dicitur quoniam ex equo nascitur et asina.
Burdegalim (-di-):	urbem a<p>pellatam ferunt quod Burgus (-gos) Galios primum colones (-nos) habuerit, quibus antea cultoribus adimpleta est.
Burgurii (-ga-):	a burgis dicti, quia crebra per limites habitacula constituta burgos uulgo uocant, unde Burgundionum nomen inh<a>esit, quos q<u>ondam sub[h]acta Germania Romani per castra disposuerunt atque ita nomen ex locis sumpserunt.
75 B[ur]rit<t>aoici (-ni-):	floris (-res) qui in silua nascuntur.
Busticeta:	sepulcra antiqua, ubi antiqui mortuos incendebant.
Bustuarius:	cremator corporum humanorum.
Bustum:	iam exustum uoca[n]tur, rogi uero cum ardere c<o>eperit. Item bustum in quo ad[h]usti corporis reliqui<a>e conduntur.
Bidentes:	oues. Sancti enim morte ouium c<a>edebantur.

71. Ansil. BU 39. // 72. Ansil. BU 44. // 73. Ansil. BU 43. // 74. Ansil. BU 47. // 75. Ansil. BU 53. // 76. Ansil. BU 63. // 77. Ansil. BU 66. // 78. Ansil. BU 70 i BU 72.

72. dicitur quoniam... nascitur *omit.* Ansil. // 74. Unde et... gentis nomen Ansil. // 78. exusti Ansil.